

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

Ex delicto, num. 2.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

tur; hic enim est modus ordinarius humanus, ejusmodi census solvendi; verum id limitandum, seu declarandum omnino est. Quando enim creditor judicatur rationabiliter esse invitatus in acceptanda dilatione, non poterit excusari debitor, qui est solvendo; ut si v. g. propter nobilitatem, seu potentiam debitoris, non audeat creditor inopse exigere, quis excusabit debitorem?

§. Quando terminus solvendi conditus fuit in favorem debitoris, ut in commodato & mutuo, potest debitor terminum prævenire & solvere. Quod si creditor acceptare nolit, & fortè potestea res pereat, interitus creditori imputabitur, non debitori. Quando vero terminus fuit in favorem creditoris, ut in locato, tunc debitor prævenire terminum non valet; esset enim in damnum creditoris.

d. *Silvest. v. locatio, q. 6. Med. C. de restit. q. 3. causa 6. lege Marian. p. 8. tr. 7. res. 17.*

Creditori autem ipsi nunquam conceditur, posse petere rem sibi reddi ante terminum conventum, nisi in tribus casibus. Primò, si debitor pergat ad inopiam: secundò, si fugam paret: tertio, si incipit esse suspectus de non solvendo; nam tunc cogetur, vel reddere, vel cautionem præstare.

e. c. *unic. de plus peti.*

§. VII.

Quo ordine.

Quando debes pluribus, nec es solvendo omnibus, certè creditori

habenti potius jus, reddere oportebit; quod si omnes æquali jure polleant, pro rata erit, quod habes, singulis dividendum. Sed ecce varius, multiplex ac difficilis nodus extricandus: quo enim filo manuductus intricatum hunc labyrinthum de prælatione creditorum evadam? puto strictim, ac summatim id à me explicari sine periculo obscuritatis non posse: nam propterea satius judico, te in re, præsertim non admodum frequenti, ad Theologos & ac Iurisconsultos de ea fusè disputantes ablegare.

a. *Molin. d. 760. Less. l. c. c. 15. Val. d. 5. q. 6. p. 10. Delugot 1. de just. d. 2. per totam. Vasq. c. 11. de rest. Dicast. li. 2. de just. t. 2. d. 11. Caspr. p. 7. d. 1. de just. comm. p. 18. à §. 13.*

§. VIII.

Quo loco?

Distinguendum est; vel enim agimus primo de restitutione debita ex injusta acceptione, seu ex quocumque delicto, vel secundo ex re accepta, vel tertio ex contractu.

Ex Delicto.

2. Si restitutio facienda est ex radice delicti, regulariter est exhibenda, ubi degit dominus rei; præterea quando absentia crediti est ex culpa, vel voluntate debitoris, v. g. furripuisti equum Petri Panormi, & illum transtulisti Syracusas, Panormi debes restituere. Pari modo, si furatus es pecuniam hic à Titio, & Titius se contulit ob sua negotia

gona Catanam, quo erat secum suam hanc pecuniam translaturus, Catanam debes restituere. Ratio est, quia creditor per restitutionem debet ad æqualitatem reduci, & nullum debet ex injusta tua receptione pati damnum. Quare si quis furetur pecuniam, quam ipse dominus aliud, etiam in disiunctissimam provinciam, mittebat, rationabiliter petet, ut ibi reddatur. Dico (rationabiliter) non enim potest temerè velle dominus, pro arbitrio suo, in quocumque loco fieri restitutionem, sed solum, ubi culpa furis sese extendit 4.

a De his omnibus vide Sorum l. 4. de iust. q. 1. art. 1. ad 3. Rebell. p. 1. l. 2. qu. 13. sec. 2. & 3. Azor. 3. p. l. 4. c. 32. & 33. Less. l. 2. c. 15. dub. 8. Vasq. de restit. §. 10. dub. 1. & 2. Mol. d. 751. Delugo t. 1. de iust. d. 20. sec. 8. §. 3. Bonac. disp. 1. de rest. q. 5.

3. Verum, cujus expensis? ducendus est v. g. equus ablati in locum debitum, quis tribuet expensas? respondeo, tribuet b debitor, subtractis ijs, quas fortè alioqui dominus fuisset factururus, si ab illo equus non fuisset ablati. Ratio est, quia secus, creditor, qui nunc est dominus, pateretur damnum ex alterius injustitia. Idemque est, si restitutio fiat ex injusta retentione, quia tunc jam est ex delicto. Comodavi tibi v. g. equum per unum mensem, tu fuisti in mora injusta reddendi, unde ego Catanam petij, cum omnibus rebus meis, debes tuis expensis transmittere ad me equum, subtractis ijs, quas ego fecissem, & nullis subtractis, si fecissem nullas: sic enim ad æqualitatem reducetur injustitia, cujus mihi ex injusta mora causa fuisti.

b Sor. Val. Nav. Azor. Mol. Less. commun. apud Dic. 1. c. n. 98.

4. Inquires. Si expensæ futuræ essent majores, vel æquales rei restituendæ, obligor ne, cum tanto damno, eas pati? surripui v. g. equum valoris centum aureorum: expensæ autem, ad equum transferendum, ascendunt ad centum, ducentos, trecentos aureos; obligabor ne?

Respondeo, te absolute loquendo obligari, quia tu intrivisti, tu exmede, hoc est, quia tu causa fuisti, cur tantum debeatur expendi, tu expende: neque enim dominus ex tua injustitia pati carentiam suæ rei debet. Dixi (absolute) nam, si tu exhibendo tantas illas expensas, patereris non quidem damnum æquale, vel aliquanto majus, quam patitur dominus ex suæ rei carentia, tunc sine dubio tenereris; sed si patereris longè majus, quàm patitur dominus ex absentia rei suæ, tunc sanè posset differri solutio, aut aliquo modo conveniri per litteras cum domino; ratio est, quia Iustitia non adversatur charitati, quæ est finis omnium virtutum, neque prudentiæ & rectæ rationi, quæ per omnes virtutes intercurrit. At charitas & recta ratio dicat, nō debere dominum velle, rem suam cum tanto rigore sibi restitui, ut damnum adeo intolerabile debitori inferatur. In æquali autem, seu aliquanto majori, idè obligamus debitorem, quia in damno non adeo excedenti melior ratio debet haberi innocentis domini.

c Val. Caet. Nav. & alij apud Vasq. c. 10. dub. 1. n. 27.

5. Quod si differri non possit solutio, vel propter absentiam in loco remotissimo

motissimo ac diuturnam domini, non sit spes veniendi tempus, quo res transmitti ad illum cum moderatis expensis detur, nec per litteras, seu internuncios, domini voluntatem explorandi, non propterea debitor potest rem ablatam sibi retinere, sed vel disponendum de illa est, in favorem pauperum, vel componendum, vi beneficij Bullæ compositionis, sicuti superius diximus fieri debere in eo casu, quo incertus dominus est, quia in hoc casu moraliter judicatur dominus, ac si esset incertus. Idem puto in alio casu, quando debitor, propter inopiam nullo modo potest expensas, ne mediocres quidem facere, ad transmittendam rem, vel ad dominum admonendum: tunc enim pari modo, vel pauperibus rem elargitor, vel beneficio compositionis utitur. In utroque autem casu, si præsumatur voluntas domini, ut res restituenda detur suis consanguineis, patri, matri, filiis &c. multo magis si ij pauperes sint, ipsis dandam rem esse, nemo negabit, ut ibidem diximus.

d sup. c. 1. §. 3. num. 20. e Ludov. à Cruce d. 3. in Bull. Cruc. d. 6. nu. 3. alijque ab ipso citati.

Quo loco, ex re accepta?

6. Si restitutio facienda est solum ex re accepta bona fide, v.g. quia habui equum, gemmam, vestes, quæ deinde novi esse alterius, vel bos alterius ad meum præsepe confugit, &c. profecto sufficiet, si ea restitutio fiat in loco, ubi est debitor: & admoneatur dominus; quod si res ad dominum sit transmittenda, domini expensis transmittenda erit; ratio est,

quia secus, ego paterer damnum sine mea culpa; tunc enim dominus jus habet in rem suam, non vero in me.

f Navarr. Mol. Rebel. Less. Reginald. Vasq. alijque citati à Dicast. li. 2. de just. tr. 2. d. 11. dub. 9. num. 105.

7. Adverte hic tria. Primò, mihi esse compensandas justas expensas, alioqui ex re ipsa extrahendas, si quæ me factæ sunt, ad sustentandum v.g. equum; idque ex tacito contractu, qui dicitur ex negotijs bene gestis. Secundò, multum expedire, si dominus admoneatur, & res interim alicubi custodiatur; nam si superfluas expensas sine rationabili voluntate domini facias, illas amitteres, ut si equum v.g. transmitteres cura majoribus expensis, quam equus valeat, si sine morali custodia &c. immò tunc, si ob negligentem custodiam, cum culpa gravi periret equus, tenereris ad damni restitutionem, ex injusta damnificatione; tertio, si res transmitti ad dominum non potest, nec admoneri, expectari, &c. detur pauperibus, vel usui sit Bulla compositionis, juxta modum jam nu. 5. dictum. Nec tamen videtur improbabile, posse retineri apud se, quia tunc res comparatur rei habenti dominum ignotum, juxta dicta §. 3. n. 31.

Quo loco, ex contractu?

8. Si restitutio facienda est ex contractu, & ex justa acceptione, distinctione opus habemus; vel enim restituenda est eadem numero, seu, ut loquuntur Iurisperiti, eadem res in specie, v.g. equus locatus, commodatus, deposti-